

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 45-86

Razdvojitve v centralnem akcijskem odboru

Skoraj odveč je ponavljati že nešteto krat ugotovljeno dejstvo, da nas draginja spravlja v težak položaj, ki je z dneva v dan brezupnejši. Cene se že 11. mesec stalno dvigajo, a naše plače so vedno iste. To težko vprašanje prepleta misli vseh državnih uslužbencev in vsi — prav vsi si želijo ugodne rešitve, ki naj nam prinese izhod iz tega brezupnega položaja.

V skrbi za obstanek in za potrebna ustrezajoča sredstva za preživljanje, so vse organizacije državnih in samoupravnih uslužbencev začele že lansko jesen posebno akcijo za zvišanje prejemkov. V vseh banovinskih mestih, kjer imajo svoje sedeže banovinski odbori raznih organizacij, so bili osnovani akcijski odbori, katerih naloga je, stalno zasledovati potek vprašanja in ob vsaki priliki skušati doseči ureditev gmotnega vprašanja vseh državnih in samoupravnih uslužbencev. Analogno temu je bil osnovan v Beogradu poseben centralni akcijski odbor, o katerega intenzivnem delu in prizadevanju za ureditev našega gmotnega položaja smo imeli često priliko poročati.

Za vsako započeto akcijo je potrebno dvojce: resno prizadevanje in intenzivno delo na eni strani in pa dobra volja in sredstva na drugi strani. Vsa stremeljenja centralnega akcijskega odbora, kakor tudi ona banovinskih odborov, so vedno naletavala na odločujočih mestih na uvidenost in dobro voljo, toda pri sredstvih se je ustavilo. Razumljivo nam bo torej vsem, da je uspeh enoletnega dela povsem izostal. Morda bi v tem dejstvu kazalo iskati vzroka posledicam, ki se javljajo v zadnjem času.

Centralni akcijski odbor ni opustil prav nobene prilike in je tako pri predsedniku in podpredsedniku ministrskega sveta ponovno obrazložil težak in mučen položaj, v katerega so zašli vsi javni nameščenci zaradi stalno naraščajoče draginje. Seznanjal je posamezne ministre in tudi javnost, kako se položaj od dne do dne slabša — toda uspel ni. In v odboru se je pojavila težnja po izpremembi taktike in s tem v zvezi po izdajanju skupnega glasila vseh državnih nameščencev, glasila akcijskega odbora, v katerem naj bi ta skušal dobiti trdno oporo v borbi za ostvaritev zahtev državnih in samoupravnih uslužbencev. Mnogi so bili mišljenja, da je mogoče edino s posebnim glasilom zagotoviti uspehe pri delu, zaradi katerega je bil akcijski odbor poklican v življenje. In to vprašanje, ki se je začelo bolj in bolj zapletati, je bilo, ki je slednjič porušilo slog in razdvojilo centralni akcijski odbor. Ena stran je zastopala mišljenje, da je z izdajanjem takega glasila treba počakati, druga pa je smatrala izdajanje glasila za neodložljivo.

Toda list je kljub temu izšel »Reč istine«, list za ekonomska, socialna in kulturna vprašanja državnih in samoupravnih uslužbencev, naj bi služil torej skupnim interesom vseh prizadetih uslužbencev, bil naj bi borbena glasilo za naše gmotne in moralne pravice — proti korupciji, birokratizmu in protekciji. Toda za doseg vseh pravic tako državnih, kakor tudi samoupravnih uslužbencev, je nujno potrebna povezanost njihovih organizacij, potrebno njihovo iskreno, nesebično in objektivno sodelovanje. Toda na žalost je treba ugotoviti, da vsebuje že prva številka tega lista poleg dobrih načelnih člankov tudi napad na delo dosedanjega akcijskega odbora in na nekatere njegove člane.

Razdvojenost je bila torej tu! Takoj je bilo videti, da so mnoge organizacije odobravalе stališče enega dela dotadanega centralnega akcijskega odbora, a druge so se strinjale z onimi člani v akcijskem odboru, ki so brez vednosti prvih začeli z izdajanjem lista »Reč istine«. Bili so izvršeni še poizkusi, da bi kljub tej oddvojitvi nekaterih prišlo do enotnega in složnega nastopa. 17. junija se je res posrečilo nesoglasja izgladiti. Toda takoj nato so nastala nova trenja, ki so doslej enotno akcijo popolnoma razdvojila.

Taka je situacija po 10 mesecih skupne borbe za izboljšanje našega obupnega gmotnega položaja. Draginja preti uničiti naše družine, kajti tudi zadolževanje državnih in samoupravnih uslužbencev se nekje neha. Ugotoviti pa moramo, da je prav v zadnjem času to zadolževanje silno narastlo in doseglo že svoj višek. Vsi čutimo na lastni koži, kako nas to dejstvo tare, vemo pa tudi, s kakim zaupanjem smo gledali na akcijski odbor in s polno gotovostjo pričakovali uspehov njegovega dela. Nočemo na tem mestu ugotovljati krivdo za razcep, ki nas je tako zelo presenetil. Ugotoviti hočemo le, da je to težak udarec za vse javne uslužbence. Ta razcep postavlja sam po sebi vprašanje naše zrelosti za skupno delo. Bo-

ZASTOPNIKI JUU PRI PROSVETNEM MINISTRU GOSP. DR. KOROŠČU

V ponedeljek, 8. julija, ob 17. uri je v svojem kabinetu prosvetni minister gospod dr. Anton Korošec sprejel zastopnike Jugoslovenskega učiteljskega združenja in to predsednika Ivana Dimnika in oba podpredsednika Todora Dimitrijevića in Petra Madžarca.

Zastopniki so gospodu ministru poročali o razmerah v osnovnem šolstvu in razložili vse težave, ki se pojavljajo pri delu za reden napredek pouka. Še prav posebno so naglasili, da je bila dobro sprejeta izjava gospoda ministra, da želi sodelovati z učiteljskim ljudskim šol, kakor tudi z ostalimi prosvetnimi delavci in nadalje izjavili, da uprava in Jugoslovensko učiteljsko združenje stojijo na razpolago za vse tisto, kar je v korist ljudske šole in narodnih učiteljev.

V izjavi gospoda ministra se je opazila ugotovitev, da učiteljsko delo pod težkimi

pogoji in da ima majhno plačo, zato so zastopniki naprosili gospoda ministra, da se zavzame pri kraljevski vladi še posebej za to vprašanje, ki mu je treba posvetiti posebno pažnjo. Življenjske razmere so se toliko poslabšale, da je učiteljsko, posebno mlajše z majhnimi plačami, kakor tudi ostalo uradništvo dovedeno v zelo težak, skoro brezupen položaj. V zvezi s tem je treba zagotoviti tudi nadaljnja redna napredovanja in izvršiti potrebne reparacije ob letnem premeščanju.

Prosvetni minister gospod dr. Anton Korošec je pazljivo poslušal vsa izvajanja in obljubil svojo polno pomoč, a še posebej se bo zanimal za gmotno vprašanje. Kmalu bo omogočil tudi daljši sprejem, da bo podrobneje obveščen o vseh prosvetnih problemih, ki zanimajo narodne učitelje.

SVARILO

Pretresljiv govor, s katerim je predsednik francoske vlade Petaín naznanil francoskemu narodu največjo nesrečo, ki narod doleteti more, da je izgubil bitko, polna je bridkih spominov na delo vlad in naroda v preteklih letih. Ni dolžil sovražnika, temveč je označil krivca poraza z besedami: »Imeli smo premalo naraščaja, premalo bojnih sredstev; narod je vsa leta zahteval samo dobrine, a dajal državi premalo, in nobena vlada ni imela poguma povedati narodu krute resnice, ki se je pripravljala preko meje.«

Če te ob razsulu armade in katastrofi naroda izrečene besede primerjamo z delovanjem narodov, ki žanjejo zmage, postane šele jasen in usoden pomen družine za narod. Ne denar in ne samo kultura, ne užitek in posestva nakopičena v rokah nekaterih, ne vodijo usode narodov — narode vodi število njegovih zibk, njegova večja produkcija in realnejši življenjski nazori.

Ako ob tem velikem primeru, ki se nam kaže v strahotni veličini, zremo naš narod, moramo nujno želeti sprememb dosedanjega pojmovanja in urejanja socialnega stališča naših družin.

V sedanjih dobi, ko so mobilizirane vse umske in fizične sile narodov za čim ekonomičnejšo produkcijo materialnih sredstev, je žena potegnjena od mirnega ognjišča iz doma v hrušče strojev, med akte pisarn in ujeta med zidovje tvornice, trgovin in obrtnih podjetij. Za svojo najnujnejšo in glavno nalogo, za materinstvo, skoraj nima časa in možnosti. Vključena v tesne razmere slabega prosperiranja, nezadostnih dohodkov — a na drugi strani žene velikega sveta, ki jim morda in njih izprijena narav ne dopuščata otrok — beže pred svojim poslanstvom in sestavljajo družine z enim, ali brez otrok in tvorijo narod, ki gre smrti nasproti.

Vse to je znano državnikom vseh držav. A medtem ko so eni pred tem dejstvom zarili glavo v pesek, hoteči kakor noj izbeči nevarnosti, so drugi odločnejši državniki ukrenili vse potrebno, da se reši družina in z njo narod.

Tako so za žene, ki jim služba in premajhni dohodki otežajo materinstvo, uvedli pravičnejše socialno zakonodajo, ki postavlja družino na noge in na častno mesto v družbi. V nasprotju s kapitalističnimi uredbami, ki uničujejo družino z revnimi plačami družinskih poglavarjev, so naprednejše države uvedle posebne doklade, višje prejemke in najrazličnejše olajšave za številnejše družine. Posojila novoporočencem, darila zibk, nagrade za otroke itd. služijo zgradnji številnih in dobro stoječih družin, ki so steber države, njena moč in njen porast.

Pojmovanje, da je družina zadeva poedinca, je zastarelo, nesocialno in zgrešeno. Kam bi zašel narod, ako bi se v celoti branil naraščaja, je jasno. Zato je pravilno stališče onih, ki stavijo družino za zadevo vsega naroda, za katero morajo skrbeti vsi — oni, ki jo imajo, a tudi oni, ki lastne družine nimajo ter jim tuja družina posredno varuje njih narodni obstoj in koristi.

jimo se, da bo težko, če ne sploh nemogoče, premostiti nastale diference. In če se to ne zgodi, potem je nujno pričakovati, da se razcepijo doslej popolnoma enotne sile tudi v banovinskih akcijskih odborih. S tem pa bi za dolga leta zamrla možnost za ostvaritev naše tako žive potrebe, ustanovitve skupne organizacije, ki bi trajno zastopala interese vseh državnih in samoupravnih uslužbencev. Četudi so danes izgledi še zelo slabi, je treba poizkusiti vse, da se doseže v centrali potrebna enotnost. Pri tem delu naj predstavniki naših organizacij vodi zavest, da je le v slogi naša rešitev.

Kapitalizem v dosednji obliki je izrabljaj moči moža, žene in otrok. Vključil jih je v svoj stroj, a dajal jim je premalo. Nova doba v naprednih državah varuje družino, družina je postavljena na prvo mesto, ona je zadeva vsega naroda.

Kako je z družino v naši državi, je vsakomur znano. Naša država še ni pretrgala vezi s preteklostjo, zato naša družina živi v okviru starega pojmovanja in ureditve. Zato strahotno narašča število družin brez otrok, a odgovorni krogi si zagovarjajo vest z nemoralnim načelom »Kjer ni tožnika, ni sodnika«, in se izogibajo pogledati dejstvom v obraz. Tako narašča bela kuga in bo naraščala, ker ni socialnih ukrepov za one, ki ne morejo in ne kazenskih preganjanj za tiste, ki nočejo otrok.

Učiteljsko je v svojih glasilih, na zborovanjih, z resolucijami, prošnjami in interven-

OPOMBA OB KONCU

Letošnji konec šolskega leta smo pričakali v miru. Ko smo lani začetek septembra otvorili šolska vrata, je radoznala mladež prestopajoč prag šolske sobe z vprašujočimi očmi iskala razlago radi nove vojne. Bilo je nekaj tako svojevrstnega, tale novi vojni požar, da ga ni bilo človeka, ki ne bi bil za trenutek postal in prislunil. Potem se je vse skupaj vleklo skozi šolsko leto kakor rdeča nit; ena novica je bila hušja od druge, en dogodek senzacionalnejši od drugega; kakor na odrasle ljudi je delovalo to življenje tudi na otroke. In menda ni pretirano, ako izjavimo, da so bili tudi otroci letos nekoliko živčni, duševno utrujeni; narava nas je navadila slutiti, da prihajajo težki, slabi časi. Hvala Bogu, še smo sredi miru; toda ravno v teh dneh preživlja na milijone in milijone ljudi, posebno otrok, toliko gorja, da misel na vse grozote tako vpliva na naše duše, da ne končujemo dela z vedro dušo in da tudi mladina ne stopa v počitnice s tisto veselo prožnostjo, ki je bila za druga leta običajna.

Leto, ki je za nami, je vsekallo človeštvu polno ran. Zgodile so se reči, ki bi jih ne bil pred kakim letom nihče predvidel. Države so padale pod silo vojnega kolesja — to pot jih je zares drobilo kolesje — kakor da bi bile otroške zgradbe iz kart. Stoletni imperij se je sesul kot trhla zgradba. Tako rekoč pred našimi očmi se je prelomil čas in smo trenutno v nekakem brezvladju družabnega reda. Nihče ne ve, kaj mu prinese jutrišnji dan. Človeštvo je dandanes tako povezano, da rana ene poloble boli tudi drugo poloblo. Nihče se ne more zapreti toliko vase, da ga vnanji dogodki ne bi zanimali. Krutost dobe, katero smatramo za zlato dobo tehnike, civilizacije, napredka, a kar se šolstva in poučevanja otroka tiče, za »stoletje otroka«, je tako globoko kazala nekulturo in barbarstvo našega časa — ne smemo se spomniti gospodarske krize pred leti, milijonov brezposelnih širom sveta, tudi po »bogatih« predelih zemlje, umetno uničevanje hrane, medtem ko so milijoni ubogih stradali itd. — da ni čudno, če je ta doba končala z najstrašnejšo vojno, kar jih je človeštvo sploh kdaj doživelo. Kaj bo jutri, kam stopa naša mladina, ne vemo, ne da se niti slutiti.

Kako bo tale kratka, a toliko pomembna doba vplivala na šolstvo, je danes težko prerokovati. Ali bo za bodočnost človeštvo spoznalo, da za srečo človeštva — tako poedinca kot celote — ni merodajna izobrazba, ki bi jo lahko prenakopičeno primerjali visoko stoječi tehniki treznega in dobro premišljenega ubijanja, temveč globoka srčna vzgoja,

cijami nešteto krat skušalo doseči izboljšanje gmotnega stanja številnejšim učiteljskim družinam. Zahtevalo je doklado za žene, višje doklade za otroke, zvišanje draginjske doklade, a ostalo je vse pri starem. V člankih, grafikonih in statistikah je učiteljsko prikazovalo stanje svojih družin, svojo zadovoljnost, nemožnost samoizobraževanja, zmanjšanje lastnih fizičnih sil, ter se borilo za primeren obstoj. A naše zahteve, prošnje in utemeljitve niso nikdar našle dobrega odmeva — družina in proizvodnja pri nas še nimata prave cene.

Danes, ko je šivolasi državnik označil vso dosedanje politiko svoje velike države do družin in do proizvodnje kot napačno, in pod katere usodnostjo se je zgrudil človekoljubni francoski narod, ponovno zahtevamo, da se družina zaščiti in se ji da možnost zdravega razvoja. Sredstva se morejo dobiti tam, kjer so jih dobili drugi narodi, z utesnitvijo kapitalizma.

Naj se obistini ono, kar je govoril predsednik vlade g. Cvetković 19. junija t. l. na seji Jugurasa v Beogradu:

»Potemtakem moramo streti staro miselnost. Kapital se mora kresati v korist delovnega ljudstva. To pomeni, da mora biti razdelitev dobrin pravičnejša. Vse ostrine je treba zgladiti. Socialna zravnavna države se vsiljuje ob vsakem pogledu. — Oni niso videli, da sloni gospodarstvo naroda na delovni sili in da je kapital zato tukaj, da podpre na temelju skupnega sodelovanja vse tisto, kar morejo ustvariti častljive roke naroda. — Vse finančne doktrine in vse teorije konservativnih pogledov iz preteklosti izginjajo in namesto njih se pojavlja narodna disciplina, organizacija narodne produktivne sile in duha, kar je potrebno za vsa velika podjetja.«

Korakamo v novo dobo. Sprememba dosedanje socialne politike postaja vedno nujnejša. Kdor zamudi čas, pade pod kolesjem nove ekonomske družabne sile.

Nočemo, da pade naš narod. V slavi družine naj se povečata duhovna in materialna sila našega naroda!

B.

ki v človeku ne bo gledala delavca, hlapca, tlačana z večno razredno borbo, temveč človeka, kateri ima na dobrinah sveta z vsakim drugim enako pravico, pravico do človeškega življenja, je težko reči. Vsekakor pa človečanska misel še nikoli ni bila bolj potlačena kot je danes in — morebiti — v srcih širokih množic tako na vrhu, kot zopet danes. Življenje bo kljub človeškim zablodam usmerilo vse v svoj pravec. Človeku pa je dano, da se večno bori, tudi za svoje — ideale.

Ko stopamo v tem nemirnem času v počitnice, imamo za enkrat pred očmi samo tole željo: da očuvamo našo lepo domovino strašnega gorja, ki lebdi nad svetom, in da bi bila predvsem naša ljuba mladina v bližnji in daljnji bodočnosti očuvana vseh nesreč, ki so se v tem stoletju že drugič nakopičile nad našimi glavami!

P.

BIVŠI ODBOR SEKCIE JUU ZA DUNAVSKO BANOVINO JE BIL PRED SOUDIŠČEM OPROŠČEN

Pred okrožnim sodiščem v Novem Sadu je bil 25. junija zaključen spor in razsojena obtožba, ki jo je pred leti vložil pri sodišču, s pomočjo policije uvedeni odbor sekcije JUU v Novem Sadu, proti bivšemu legalnemu odboru s predsednikom Đorđem Mirkovim, katerega je osumil denarnih zlorab.

Okrožno sodišče je v tej obtožbi Đorđa Mirkova in Oskarja Budimskega popolnoma oprostilo, ker njiju krivda po nobenem delu obtožbe ne obstoja. Bogdan Potkonjak je pa oproščen, ker gre v njegovem primeru za delo iz § 318. in ne iz § 319., kot se glasi v obtožnici. Toda predlog za tako preganjanje ni bil vložen in je tožba zastarela.

Dosebna:

Razdvojitve v centralnem akcijskem odboru. Zastopniki JUU pri prosvetnem ministru g. dr. Korošču.

Svarilo. Opomba ob koncu. Sprememba v prosvetnem ministrstvu. Kakšno mora biti učiteljevo naravno stanovanje. V spomin t tovarišu Franu Zacherlu. † Olgi Šijančevi v spomin. Duhovni svetnik g. Kalan napoveduje nove napade. Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Iz listov. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Novosti na knjižnem trgu.